

мографічного розвитку міст і районів, а також попиту і пропозиції на локальних ринках освітніх послуг і робочих місць.

Література

1. Праця України у 2004 році: Статистичний збірник. — К.: Держкомстат України, 2005. — 385 с.
2. Праця України у 2005 році: Статистичний збірник. — К.: Держкомстат України, 2006. — 410 с.
3. Статистична інформація Держкомстату України / <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Статистичний довідник Україна у цифрах у 2005 році / За ред. Осауленка О. Г. — К.: Консультант, 2006. — 248 с.
5. Статистичний щорічник Донецької області за 2005 рік / За ред. Зеленого О. А. — Донецьк, 2006. — 403 с.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2007

Н. В. Карпенко,

Одеський державний економічний університет

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто взаємозв'язок між доходами населення та соціально-економічною безпекою. Проаналізовано сучасні тенденції доходів населення України. Зроблено висновок про необхідність активних дій та заходів у сфері політики доходів і заробітної плати.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Доходи населення, заробітна плата, рівень життя, соціальна безпека, соціальна стабільність.

Як свідчить досвід, економічний розвиток суспільства в період становлення ринкової економіки супроводжується значними труднощами у розв'язуванні соціальних проблем, що постають перед державою.

Процес інтеграції України до європейського співтовариства неможливий без виконання нових завдань, спрямованих на підтримання соціальної стабільності в суспільстві, забезпечення належного життєвого рівня та підвищення якості життя населення, створення умов для зростання його добробуту.

Ситуація, що склалася на сьогоднішній день в економіці, свідчить про те, що заходи у сфері політики доходів дають іноді результати протилежні очікуваним. Умови життя і діяльності людей стають дедалі менш безпечними з економічного та соціального поглядів. Одна з причин — соціальна політика виступає у вигляді придатку до економічної політики нашої держави, не зважаючи на декларування про необхідності формування соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Досліджують сучасні проблеми соціально-трудових відносин в умовах становлення ринкової економіки провідні вітчизняні вчені, серед яких Д. Богиня, І. Бондар, О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова та ін. Вони зробили значний внесок у вивчення даної проблематики.

Отримання доходу є одним з головних стимулів повсякденної діяльності кожного працездатного члена суспільства. Що вищий рівень життя народу — то розвинутішою може вважатися держава.

На сьогоднішній день проблеми низького рівня життя основної маси населення та значної диференціації доходів стали центральними. Від їх розв'язання залежать не тільки напрямки та темпи розвитку нашої держави, а й політична стабільність і національна безпека. Саме соціально-економічна безпека України, подальша доля народу найбезпосереднішим чином залежать від того, чи вдасться в найближчий період зупинити зубожіння переважної частини трударів.

Останнім часом дедалі частіше спостерігаються акції соціального протесту, страйки, мітинги, конфлікти, протистояння політичних партій і т. ін. В основі цих явищ — проблеми саме соціально-трудової сфери: зниження доходів та рівня життя населення, низька оплата праці, заборгованості з видачі заробітної плати, високий рівень безробіття, нерегульованість соціально-трудових відносин тощо. Такі деструктивні явища, з одного боку, несуть внутрішню загрозу для соціальної стабільності українського суспільства, а з іншого — псують імідж нашої держави на міжнародній економічній та політичній арені, в результаті чого країна втрачає привабливість для закордонних інвесторів.

Серед факторів економічного зростання (капітал, праця, земля) доходи та споживання населення окремо не виділяються. А в економічній політиці держави вони розглядаються здебільшого не як умова розвитку виробництва, а як його результат. Однак, зростання ролі людського фактора та визначення його провідним

дає підстави розглядати рівень доходів як одну з основних умов розвитку виробництва.

Якщо звернутися до вітчизняної статистики, то, на перший погляд, тенденція у сфері доходів здається оптимістичною, адже протягом останніх років спостерігається їх зростання. У січні-листопаді 2006 р. реальні доходи населення зросли на 16,3% порівняно з відповідним періодом попереднього року [3]. Проте збільшилась і диференціація населення за даним показником. За результатами дослідження домогосподарств у 2006 р., різниця в середньодушових доходах між 10% найзабезпеченіших громадян і 10% найбідніших збільшилась порівняно з попереднім періодом [3]. Отже, можна констатувати, що суттєве зростання доходів відбувається передовсім за рахунок 10% найзаможніших верств населення. Такий самий висновок можна зробити й щодо зростання заробітної плати: найшвидшими темпами вона збільшується в найзаможніших громадян.

Протягом 2000—2006 рр. органами державної статистики України за підтримки Міжнародної організації праці та ПРООН було проведено соціально-демографічні обстеження з питань базової захищеності населення. Такі обстеження дозволяють систематично відслідковувати проблеми в соціальній сфері та тенденції їх подолання. Розглянемо деякі отримані результати.

На думку респондентів, середній розмір мінімального грошового доходу для сім'ї з чотирьох осіб має бути 4960 грн, причому на дохід до 1000 грн вказало 0,7%, від 1001 до 2000 грн — 9,1%, від 2001 до 3000 грн — 17,9%, від 3001 до 4000 грн — 26,9%, від 4001 грн і вище — 45,3% [2].

Тож, маємо, що мінімальний середньомісячний дохід на одного члена сім'ї, який би гарантував належне існування, має складати 1240 грн, що майже втричі перевищує офіційно встановлений прожитковий мінімум у 2006 р. За результатами опитування виявилось, що більше половини респондентів має рівень середньодушового сукупного доходу нижчий від офіційно встановленого державою прожиткового мінімуму.

Необхідно зазначити, що порівняно з результатами попереднього обстеження погляди респондентів на оцінку доходу їхніх сімей за рік стали песимістичнішими — 8,6% опитаних очікують, що він буде вищим, ніж нині (в 2004 р. — 12,2%); відповідно, 9,8% — нижчим, ніж тепер (в 2004 р. — 8,4%). Не змогли висловити свою думку стосовно оцінки доходу своєї

сім'ї за рік 62,2% респондентів, а 19,3% вважає, що він буде таким самим [2].

Створення передумов для формування середнього класу як основи соціальної стабільності та економічного зростання держави залишається для нашої держави вкрай актуальним. У зв'язку з цим становить інтерес інформація, отримана в результаті вищезазначеного опитування респондентів щодо середнього класу. Свою належність до нього опитані мотивують тим, що мають середні доходи — 66,7%; вищу освіту — 32,9%; нерухомість — 28,7%. Не змогли ідентифікувати себе як представників середнього класу через низькі доходи 84,0% опитаних, через неможливість робити інвестування 21,9%, через відсутність певного набору предметів довгострокового користування — 20,6%, через відсутність вищої освіти — 15,2%. Більшість респондентів вважає, що середній клас — це мало чисельний прошарок населення. Серед умов, що повинні бути створені в країні для існування середнього класу, передусім називали підвищення заробітної плати — 90,5% респондентів (у 2004 р. — 70,8%) [2].

Результати вказаного опитування повністю підтверджують тезу про зниження рівня та якості життя населення, подальше розшарування населення за рівнем доходів, загрозу соціальній безпеці в нашому суспільстві. Вражає зростання песимістичних настроїв серед опитуваних та зневіри щодо подолання Україною економічних труднощів у найближчому майбутньому (більше третини опитаних).

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що керівництву нашої держави необхідно змінити стратегію розвитку і зробити це саме за допомогою політики доходів. Важливо створити умови для розвитку наукоємних, інноваційних галузей. Політика доходів повинна активізувати трудові зусилля населення, спрямувати їх на відродження таких галузей як наука, освіта, охорона здоров'я, промисловість високих технологій. Нагадаємо, що країни ЄС та США витрачають від 2,3 до 3% ВВП саме на наукові дослідження.

Активні заходи у сфері оплати праці мають стосуватися насамперед удосконалення оплати праці в бюджетному секторі. Необхідно підвищити заробітну плату бюджетних працівників у середньому до рівня приватного сектора економіки з урахуванням тіньових доходів. При цьому пільги та виплати, що надаються за категорійним принципом звести до мінімуму. Таким чином

можна буде зупинити руйнування тих галузей, від яких залежить майбутнє країни.

Література

1. Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія / І.Ф. Гнибіденко, А.М. Колот та ін. — К.: КНЕУ, 2006.
2. Соціально-економічна захищеність населення України, за матеріалами вибіркового обстеження. Доповідь. — <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Статистичні дані Держкомстату України, 1998—2006. — <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 22.01.2007

УДК 378.1

Є. П. Качан, канд. екон. наук, проф.,
Тернопільський національний економічний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ І ВИКОРИСТАННЯ ВИПУ- СКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. В статті розглянуто питання формування контингенту студентів вузів державної форми власності, напрями вдосконалення організації виробничої, переддипломної практики, магістерського стажування студентів, шляхом підвищення ефективності працевлаштування випускників вузів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Державне замовлення, виробнича і переддипломна практика, магістерське стажування, працевлаштування випускників вузів.

Перспективи розвитку вищої освіти в Україні пов'язані перш за все з її інтеграцією в Європейський простір і реалізацією принципів Болонської конвенції. Наше суспільство зацікавлене в першу чергу у підвищенні якості підготовки спеціалістів, в забезпечення національної економіки висококваліфікованими фахівцями, здатними на належному рівні впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та передового досвіду світових лідерів. Вирішення такого завдання треба здійснювати в першу чергу шляхом вдосконалення організації навчального процесу і